

La formació inicial del mestre en la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears

La formación inicial del maestro en la Facultad de Educación de la Universidad de las Islas Baleares

Initial teacher training at the University of the Balearic Islands' Faculty of Education

M. Teresa Adame Obrador, teresa.adame@uib.es

Sebastià Verger Gelabert, s.verger@uib.es

Professors del Departament de Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.

Resum

L'article presenta una anàlisi de l'evolució que, a grans trets, han sofert els diferents plans d'estudis en la formació inicial dels mestres d'educació primària i educació infantil en les darreres dècades, fent una especial menció a com han afectat els canvis de la unificació de l'Espai Europeu d'Educació Superior en la formació dels futurs mestres. Així, es realitza una breu descripció dels plans d'estudis de 1993 i del 2002, per després mostrar una fotografia del què ha suposat l'EEES en el món universitari. Finalment, s'exposen els trets més significatius del Grau en Educació Infantil i del Grau en Educació Primària de la Universitat de les Illes Balears.

Paraules clau

Grau en Educació Primària, Grau en Educació Infantil, Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), anàlisi comparativa de plans d'estudis.

Resumen

El artículo presenta un análisis de la evolución que, a grandes rasgos, han sufrido los diferentes planes de estudios en la formación inicial de los maestros de educación primaria y educación infantil en las últimas décadas, haciendo una especial mención a cómo han afectado los cambios de la unificación del Espacio Europeo de Educación Superior en la formación de los futuros maestros. Así, se realiza una breve descripción de los planes de estudios de 1993 y de 2002, para después mostrar una fotografía de lo que ha supuesto el EEES en el mundo universitario. Finalmente, se exponen los rasgos más significativos del Grado en Educación Infantil y del Grado en Educación Primaria de la Universidad de las Islas Baleares.

Palabras clave

Grado en Educación Primaria, Grado en Educación Infantil, Espacio Europeo de Educación Superior (EEES), análisis comparativo de planes de estudios.

Abstract

The article presents an analysis of the main features of the evolution of initial training curricula for primary and early childhood teachers in recent decades and especially comments on how changes stemming from the unification of the European Higher Education have affected the training of future teachers. The curricula in 1993 and 2002 are briefly described in order to later present a snapshot of what the EHEA

has meant to the world of the university. Lastly, the most significant features of the University of the Balearic Islands' Early Childhood Education Degree and Primary Education Degree are presented.

Keywords

Primary Education Degree, Early Childhood Education Degree, European Higher Education Area (EHEA), comparative analysis of curricula.

1. ANTECEDENTS

Les titulacions universitàries de Mestre han passat per molts canvis en funció de la situació social i com a conseqüència de la legislació vigent que regula el sistema educatiu. Per entendre i analitzar l'actual pla d'estudis, prendrem com a referència els dos darrers plans: el de 1993 i el de 2002. D'aquesta manera ens situam en la creació de la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears el juliol de 1992¹, on a més de la formació inicial dels mestres, s'imparteixen d'altres titulacions específiques d'educació, com ara Pedagogia, Educació Social i Psicopedagogia.

1.1. EL PLA D'ESTUDIS DE 1993

Es tracta d'un pla d'estudis que pretèn respondre a les exigències derivades de la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE) en el que es planteja una revisió de la formació inicial dels i les mestres, fonamentalment perquè:

- Pretèn canviar el model docent, per tant, implica replantejar la seva formació.
- S'amplia fins els 16 anys la formació obligatòria per a tota la població, a més, es reconeix la importància educativa de l'etapa 0-6 anys.
- S'inclouen noves concepcions en el procés d'ensenyament-aprenentatge, com ara el model d'es-

cola comprensiva i l'atenció a la diversitat de l'alumnat, que precisen professionals capaços de treballar amb un disseny curricular més ample i flexible.

A més, a partir del que instrueix la LOGSE, s'estableixen cinc punts que afecten directament a la formació inicial dels i les mestres:

- L'educació infantil serà impartida per mestres amb l'especialització corresponent (article 10).
- L'educació primària serà impartida per mestres, l'ensenyança de Música, Educació Física i Anglès serà responsabilitat de mestres titulats en aquestes especialitats (article 16).
- El títol de Mestre tindrà la consideració de diplomatura (disposició adicional 12, paràgraf 2).
- Les directrius generals i els plans d'estudis de la titulació de Mestre seran aprovats pel Govern i les universitats, també establiran les especialitats previstes en la llei i altres que es puguin crear (disposició adicional 12, paràgraf 2).

Finalment, dins la diplomatura de Mestre es varen arribar a establir set especialitats²: Educació Infantil, Educació Primària, Educació Musical, Llengua Estrangera, Educació Física, Educació Especial i Audició i Llenguatge. Cadascuna d'aquestes especialitats

1. Fins aleshores la formació de mestre estava vinculada a l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB.

2. A la UIB progressivament es varen arribar a ofertar totes les especialitats, exceptuant Audició i Llenguatge, així i tot, Educació Especial no es va oferir fins que es va iniciar el pla d'estudis de 2002.

es corresponia amb un pla d'estudis específic distribuït en tres cursos acadèmics.

La formació en educació infantil i en educació primària es va plantejar en termes generalistes, combinant matèries de caràcter psicopedagògic amb didàctiques específiques i altres de contingut cultural i instrumental. Sense deixar de banda la formació del mestre generalista en primària, la resta d'especialitats incorporaven matèries específiques pròpies.

El pla d'estudis queda organitzat, a grans trets, de la següent manera:

a) Formació troncal de caràcter sociopsicopedagògic:

- Aspectes relacionats amb el desenvolupament de l'infant.
- Processos d'ensenyança-aprenentatge.
- Sociologia de l'educació.
- Organització i gestió del centre i l'aula.
- Atenció a la diversitat.
- Eines bàsiques de treball del mestre: avaluació, disseny de materials didàctics, utilització de les noves tecnologies...

b) Formació específica relacionada amb cada especialitat.

c) Pràcticum: període de pràctiques que articula les relacions entre teoria i pràctica, permet el coneixement directe de la realitat escolar i l'aprenentatge per observació en interacció amb els professionals dels centres.

1.2. EL PLA D'ESTUDIS DE 2002

Entre l'octubre del 2000 i el febrer del 2002 es realitza un nou disseny dels estudis de mestre per substituir l'anterior i, en línies generals, aconseguir que els futurs mestres:

- Puguin donar resposta als nous reptes educatius que es formulen a l'informe Delors (1996): aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a conviure i treballar amb els altres, i aprendre a ser.
- Tenguin un domini dels coneixements científics, humanístics i tecnològics i que els puguin contex-

tualitzar, tenint en compte la globalitat dels processos d'aprenentatge.

- Aconsegueixin una formació psicopedagògica, sociològica i tècnica adient per a treballar en el desenvolupament de l'aprenentatge infantil, de les relacions humanes, la dinàmica de grups i de la gestió de les institucions educatives.
- Desenvolupin el compromís i la promoció dels valors i les actituds relacionades amb els models democràtics de convivència: acceptació de la diversitat, el rebuig a les desigualtats socials i als dogmanismes ideològics, el treball col·laboratiu, la tolerància, la defensa dels drets i el compliment dels deures que faciliten la convivència... En definitiva el compromís dels futurs mestres amb els drets dels nins i de les nines a aprendre en igualtat de condicions.

En comparació al pla d'estudis de 1993, el pla del 2002 presenta algunes diferències com:

- Una petita reducció dels crèdits per ajustar el nombre total, i així equiparar-nos a la resta de plans d'estudis del territori espanyol.
- Es redueixen els crèdits de les assignatures troncal comuns a totes les especialitats i s'amplien els crèdits d'optativitat, passant de 3 a 9.
- Igual que als altres estudis, s'introdueix un nou element en la temporalitat, ja que aquelles assignatures inferiors a 7'5 crèdits es poden organitzar de forma quadrimestral.
- El pràcticum es reestructura en dos períodes, un a segon curs (12 crèdits) i l'altra a tercer (20 crèdits). A l'especialitat d'Educació Infantil els dos períodes tenen el mateix valor pel que fa al nombre de crèdits, tot i que, un es realitza a escoles de 0-3 anys i l'altra de 3-6 anys.

Al llarg dels anys, es varen detectar una sèrie de necessitats de millora que varen ser recollides a l'Informe d'Autoavaluació dels Estudis de Mestre (2004) en el marc del Programa d'Avaluació Institucional de l'ANECA. Aquestes necessitats de millora es poden sintetitzar en quatre punts:

- Dificultats de coordinació docent, d'una banda, a causa de la gran quantitat de docents que treba-

llen ens els distints grups d'alumnes i la diversitat de departaments implicats; d'una altra, per la manca de cultura de treball coordinat a les universitats.

- Distintes perspectives entre el professorat sobre quin és el perfil del mestre, a més d'interferir en la coordinació, interfereix en la definició del model i perfil del mestre que es vol formar, principalment en la discussió de si el mestre ha de ser generalista o especialista en una matèria o àrea concreta.
- Durada del pràcticum insuficient, dificulta que l'alumnat dels estudis de mestre pugui conèixer en profunditat el treball del mestre, el funcionament de l'escola i integrar-se com un membre més d'aquesta.
- Continuament es demanda que la diplomatura de mestre es converteixi en una llicenciatura, amb l'objecte de cobrir algunes llacunes en la formació universitària dels futurs mestres i, facilitar l'oportunitat de cursar estudis universitaris de tercer cicle.

2. EL PERFIL DEL MESTRE

Dins l'especialitat d'Educació Infantil es va iniciar un grup de treball que, amb la intenció de millorar la coordinació dels estudis i alhora millorar la qualitat de la formació inicial dels i les mestres, elaboraren uns documents on es reflectien algunes idees bàsiques sobre el perfil adient del mestre i la mestra d'educació infantil³ i quines estratègies metodològiques s'haurien de fer servir en la seva formació inicial, de les propostes sorgides n'extreim la següent síntesi:

La formació inicial del mestre ha de perseguir els reptes plantejats a l'Informe Delors i aconseguir un desenvolupament integral de les capacitats bàsiques per exercir la professió docent. D'aquesta manera, totes les matèries del pla d'estudis han de contemplar les tres dimensions següents:

1) Científica, humanística i tecnològica

La globalitat dels processos d'aprenentatge exigeix que el mestre domini aquest coneixements i pugui

contextualitzar-los. Així s'han d'afavorir les actituds i els procediments relacionats amb l'elaboració del coneixement: la curiositat, la recerca d'informació, l'anàlisi i interpretació, el rebuig a explicacions simplistes i esquemàtiques, l'obertura intel·lectual, l'acceptació de la crítica...

2) Psicopedagògica i tècnica.

Una formació psicològica i pedagògica que ofereixi coneixements sobre el desenvolupament de l'aprenentatge infantil, de les relacions humanes, del funcionament i la dinàmica dels grups, de les institucions i de la seva gestió. És important desenvolupar en els futurs mestres una actitud de confiança vers els infants i les seves possibilitats d'aprenentatge. A més, s'ha d'oferir una formació didàctica sobre quins continguts cal ensenyar, per què cal ensenyar-los i com s'han d'ensenyar.

3) Personal i relacional.

Per a potenciar el compromís i la promoció de valors i les actituds relacionades amb els models democràtics de convivència: el respecte a la diversitat, el rebuig de les desigualtats socials, dels dogmatismes ideològics, el treball col·laboratiu, tolerància, el respecte a l'altre, la defensa dels drets i el compliment dels deures que faciliten la convivència, etc.

Per altra part, en relació a la formació inicial dels futurs mestres es formularen algunes propostes com:

- El desenvolupament d'un currículum basat en problemes pedagògics extrets de la pràctica els quals, per a la seva comprensió, hagin d'utilitzar els continguts de les assignatures. Això implica desenvolupar un currículum basat en la realitat educativa i que tenguí una dimensió multidisciplinària, atorgant a la realitat de les aules un sentit més globalitzador i menys fragmentat.
- Valorar els coneixements experiencials dels alumnes donat el seu llarg trajecte a l'escola, fet que els ha permès elaborar moltes interpretacions que, necessàriament han de ser revisades. La intervenció dels formadors de formadors ha d'anar dirigida a provocar l'explicitació del coneixement experiencial i facilitar la seva reconstrucció a partir del contrast amb el saber construït per altres

3. Malgrat el document sorgís del grup de treball vinculat a l'especialitat d'educació infantil, considerem que, ben bé, la proposta realitzada admet ésser aplicada a les diferents especialitats de mestre, i de fet es va tractar d'un dels documents d'anàlisi en l'elaboració del pla d'estudis conduent al títol de Grau d'Educació Primària.

persones (companys d'estudi, mestres en exercici, experts en el tema...).

- Entendre la formació en la línia del mestre que reflexiona sobre els processos d'ensenyança-aprenentatge, que qüestiona les pròpies concepcions i que les contrasta amb les distintes fonts de coneixement professional, per tal de trobar noves possibilitats d'acció.
- Promoure els processos d'ensenyança-aprenentatge en la formació inicial com a projectes d'investigació-acció que facilitarien un clima d'aprenentatge professional centrat en problemes educatius, un clima que reclamaria un compromís clar amb el seu aprenentatge el qual implica: l'anàlisi conjunta del problema, la participació de tots els implicats en el disseny d'investigació i la col·laboració en el desenvolupament de les estratègies d'intervenció.
- Promoure la interacció en el procés d'aprenentatge, estimulant el contrast d'opinions, de perspectives i d'enfocaments, tant en l'anàlisi dels problemes com en el disseny de projectes d'intervenció. En aquest sentit, el formador de mestres té un doble paper, per una part, dissenyar situacions que afavoreixin la introducció de nous punts de vista, de nous marcs teòrics i de noves pràctiques i, per l'altra, promoure les interaccions socials que possibilitin la participació activa de tots els membres del grup, el contrast de parers, la regulació i l'autoregulació.
- La concepció del saber teòric com a eina al servei de la solució de problemes, si bé pot ser plasmada des de cada una de les assignatures, es veu enfortida si el plantejament es fa de forma interdisciplinària. Així, s'entén la formació de manera global i integrada, la qual cosa significa allunyar-se del model compartimentat i decantar-se per un tractament interdisciplinari que faciliti des de les distintes assignatures:
 - L'adquisició de coneixements que ajudin a fonamentar la reflexió psicopedagògica del fet educatiu.
 - L'adquisició de coneixements i habilitats didàctiques per intervenir en el context educatiu i que facilitin a l'alumnat la construcció del coneixement a partir de l'establiment de relacions significatives.

3. LA REFORMA DE L'ESPAI EUROPEU D'EDUCACIÓ SUPERIOR

L'espai europeu obre un nou horitzó universitari, el de la transformació de l'educació superior, provocat per l'evolució de contextos socials i econòmics; per la revalorització del coneixement i de la informació com a exercici que afecta a la ciutadania, obligant a activar processos de modernització i canvi en l'educació i la formació. Aquests nous horitzons venen marcats per temps de canvi, per noves demandes, com són:

- Un major poder qualificador, els sistemes educatius han d'atorgar a cada persona els coneixements, les habilitats i les competències per manejar-se amb seguretat en l'etapa educativa, formativa o laboral posterior.
- Una major inclusivitat i capacitat dels sistemes educatius per atendre a molt àmplies capes de població amb edats, condicions, procedències i interessos diferents.
- Una major equitat, en termes ètics (igualtat i dignitat de la persona), socials (educació i formació són instruments privilegiats en l'increment del capital social d'un país i en l'enfortiment de la seva cohesió), i econòmics (ja que els processos de creació, d'innovació i de producció de riquesa, necessiten disposar d'una àmplia xarxa social conformada per un capital humà de qualitat).

Són, en definitiva, els reptes que van de la mà d'un món globalitzat, que es converteixen en elements claus de l'Espai Europeu d'Educació Superior, centrat en l'autonomia institucional, la llibertat acadèmica i la igualtat d'oportunitats, com a eixos dels principis democràtics, en pro de la mobilitat (preparació de la població universitària per a una ciutadania activa, estimuladora de la cooperació internacional entre persones i institucions, coneixement d'altres llengües), de l'ocupabilitat (preparació del futur professional i del desenvolupament personal de l'alumnat universitari, desenvolupament de l'aprenentatge permanent i d'itineraris d'aprenentatge flexible, cooperació i comunicació universitat-empresa), de la competitivitat (creació d'una base de coneixement avançat, foment de la investigació i de la innovació, sistemes d'acreditació i de millora de la qualitat) i de la dimensió social (promoció de la cohesió social i reducció de desigualtats, contribució a una societat sostenible i centrada en el coneixement, facilitadora de l'accés de tothom a l'educació superior).

És en aquest marc, on cal situar la reforma de les titulacions universitàries i les noves propostes de plans d'estudis que ens pertoquen. Més concretament, les titulacions de Mestre en Educació Infantil i de Mestre en Educació Primària, existeixen, amb una llarguíssima tradició, des de la institucionalització dels sistemes educatius al llarg del segle XIX a tots els països de la Unió Europea, la qual cosa ha permès, a l'actualitat, que la formació del professorat s'hagi organitzat segons paràmetres que permetin l'exercici professional adequat front als reptes de la societat del coneixement i de la informació.

Ja, des d'un primer moment, en l'elaboració de les propostes de plans d'estudis, i d'acord amb la informació recollida en el Llibre Blanc corresponent⁴, es va valorar la tendència majoritària a Europa (66% dels països) de plantejar els títols de mestre organitzats en 4 anys acadèmics, atorgant gran importància a la formació pràctica (entre 30 i 60 crèdits).

D'obligada referència, foren també una sèrie de documents internacionals reguladors de l'Espai Europeu d'Educació Superior; així: la Declaració de la Sorbona (1998), on es refereix un marc comú en la millora del reconeixement extern, juntament amb l'impuls de la mobilitat; la Declaració de Bolonya (1999), centrada en la importància del desenvolupament harmònic de l'Espai Europeu d'Educació Superior abans de 2010; la Declaració de Praga (2001), on es ratifica l'objectiu de Bolonya; la Declaració de Berlín (2003), on es destaca la necessitat d'incrementar la competitivitat d'acord a l'objectiu de millora de l'Educació Superior Europea; la Declaració de Bergen (2005), on s'emfatitza el paper central de les institucions d'Educació Superior, el seu personal, i els estudiants, en termes de col·laboradors en el procés de Bolonya.

També, necessàriament, es va treballar a partir del coneixement de documents legislatius oficials, com són el RD 1125/2003, de 5 de setembre, que estableix el sistema europeu de crèdits i el sistema de qualificacions en les titulacions universitàries de caràcter oficial en tot el territori espanyol; el RD 55/2005, de 21 de gener, on s'estableix l'estructura dels ensenyaments universitaris oficials de Grau; i, el RD 1393/2007, de 29 d'octubre, que estableix l'ordenació dels ensenyaments universitaris oficials, en el seu article 12.9 especifica que, en tractar-se de títols que ha-

bilitin per a l'exercici d'activitats professionals regulades a Espanya, el govern establirà les condicions a les que adequar-se als corresponents plans d'estudis, que, al mateix temps, hauran d'aplicar-se a la normativa europea de referència. El disseny d'aquests plans d'estudis hauria de permetre obtenir les competències necessàries per a l'exercici de la professió; essent competència del *Consejo de Universidades* la seva verificació i acreditació (RD 1393/2007, cap. VI, art. 24-28).

4. ELABORACIÓ DEL PLA D'ESTUDIS DEL GRAU EN EDUCACIÓ INFANTIL

La Comissió d'Elaboració i Disseny (CED) que va elaborar el pla d'estudis del Grau en Educació Infantil (GEDI) estava composta per professorat dels diferents departaments universitaris amb més presència als estudis, a més de comptar amb la col·laboració d'una representant dels estudiants i d'un membre del PAS pertanyent als serveis administratius vinculats a la Facultat d'Educació de la UIB. A l'inici del treball existien una sèrie de documents normatius que regulaven la tasca a realitzar: LOE, normativa EES i normativa ECI (3854/2007), que concretament, en els estudis de grau d'Educació Infantil regulaven de forma bastant exhaustiva els continguts i el nombre de crèdits màxim i mínim que s'havien d'establir tant en les matèries de Formació Bàsica, Obligatòries i de Pràcticum.

Una de les primeres passes a seguir, a més de la revisió de la situació dels estudis d'Educació Infantil a la resta de països europeus i d'una part important de la resta del món, va ser les consultes internes i externes a membres i institucions de la comunitat educativa universitària i de les Illes Balears. D'aquesta manera, es realitzaren reunions amb professorat de la UIB de departaments vinculats a la titulació, tot i que no estaven representats a la CED, amb els estudiants d'Educació Infantil i amb professionals i eggressats que es dediquen al món de l'Educació Infantil tant en el cicle 0-3 com en el 3-6.

A més, es va constituir una comissió assessora mixta pel pla d'estudis de GEDI formada per tres representants de la Conselleria d'Educació i tres representants de la Facultat d'Educació amb la intenció d'apropar al màxim el perfil i la formació inicial dels futurs mestres en Educació Infantil a les necessitats i interessos de dita Conselleria. Aquesta comissió va acordar,

4. Libro Blanco sobre el título de Grado en Magisterio, ANECA, 2005.

entre altres coses, la necessitat de dissenyar un pla d'estudis on s'oferís una formació inicial del mestre d'Educació Infantil amb un caràcter generalista, amb la intenció que els futurs professionals poguessin donar resposta a les necessitats i problemàtiques que habitualment sorgeixen en aquesta etapa educativa i evitar, així, especialitzacions que, en línies generals, no semblen tenir cabuda en els professionals que treballen en aquestes edats. A més, també es va acordar el nombre total de crèdits (21) que havien de sumar les matèries relacionades amb la llengua catalana per habilitar als futurs mestres per a l'ensenyament de i en català a la nostra comunitat autònoma.

D'aquesta manera, el pla d'estudis de GEDI pretèn que en el seu procés formatiu l'alumnat adquireixi 32 competències que el capacitin per a la professió de mestre en Educació Infantil, aquestes competències es podrien sintetitzar en tres blocs de la següent manera:

Competències personals-relacionals, les quals impliquen la capacitat per fomentar la convivència i la resolució pacífica de conflictes, assolir estratègies per al treball col·laboratiu desenvolupant actituds de respecte a la pluralitat de perspectives i el respecte a la diversitat. Al mateix temps, es pretèn desenvolupar una actitud compromesa amb la professió i la capacitat per promoure valors educatius en defensa de la igualtat entre gèneres i el foment de la cultura de la pau.

Competències acadèmico-disciplinars, com ara, la capacitat per analitzar les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació. Analitzar i desenvolupar els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'educació infantil. Conèixer el desenvolupament evolutiu i les necessitats dels infants en la primera infància.

Competències professionals relacionades amb la capacitat per abordar l'aprenentatge de llengües en contextos multiculturals i multilingües, així com també la capacitat per comprendre, parlar i escriure en llengua anglesa. La capacitat de creació, interpretació i apreciació de les arts i les tecnologies associades com instruments de comunicació no verbal. La capacitat per dissenyar, organitzar i avaluar contextos d'aprenentatge atenent la diversitat dels infants, la igualtat de gènere, i el respecte als drets humans. La capacitat per reflexionar i investigar sobre la pràctica educativa amb la finalitat de millorar la tasca docent i promoure projectes innovadors.

Totes aquestes competències es treballen des de les diferents matèries que es desenvolupen al llarg dels quatre cursos. Aquestes matèries es classifiquen i s'ordenen de la següent forma:

Matèries sociopsicopedagògiques (Formació Bàsica amb un total de 102 crèdits)

- Mòdul de planificació i organització de processos educatius.
- Mòdul d'estratègies d'intervenció educativa en l'etapa 0-6.
- Mòdul de processos de desenvolupament i aprenentatge a 0-6.
- Mòdul de societat, família i escola.

Matèries didàctic-disciplinars (72 crèdits Obligatoris i 12 crèdits Optatius)

- Mòdul de comunicació i representació des de l'àmbit lingüístic.
- Mòdul de comunicació i representació des de l'àmbit científic.
- Mòdul de comunicació i representació des de l'àmbit artístic.

Pràcticum:

- Pràcticum 0-3 i 3-6 (48 c).
- Treball de final de carrera (6 c).

Aquesta nova estructura permet mantenir i actualitzar matèries que treballen continguts que ja existien en els anteriors plans d'estudis, com ara *Bases didàctiques i disseny curricular, Educació inclusiva, Psicologia de l'educació...* i la incorporació de noves matèries que pretenen donar resposta a les necessitats dels futurs mestres i millorar el seu pla formatiu com per exemple *Desenvolupament i educació socio-emocional en la primera infància, La representació escènica a l'escola d'infantil, Aprenentatge de la llengua en contextos multilingües...* A més, un altre canvi significatiu ve produït per part del pràcticum, ja que, entre altres coses, augmenta considerablement el contacte i la feina dels alumnes amb l'escola i així, tant a tercer com a quart curs, tindrà una durada semestral. Durant el primer període es realitzarà a centres de 0-3 anys i en el segon període a l'etapa de 3-6 anys.

Per aconseguir la competència de comprendre, parlar i escriure en llengua anglesa el pla d'estudis d'educació infantil ofereix la possibilitat de cursar dues matèries optatives o bé, si l'alumnat no compta amb la titulació que ho acrediti, demostrar-ho a partir d'un examen que periòdicament la UIB convocarà per a tot l'alumnat que cursa algun grau, amb el qual s'acredita el nivell B2.

5. ELABORACIÓ DEL PLA D'ESTUDIS DEL GRAU EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA

La descripció del procés d'elaboració del pla d'estudis en Educació Primària ens duu, en primer lloc a referir-nos a la professió de Mestre/a en Educació Infantil i en Educació Primària, en termes de professions regulades, i per tant, el requeriment, en el seu exercici del corresponent títol oficial de Grau. El títol de Grau en Educació Primària fou regulat per la Ordre ECI/3857/2007, de 27 de desembre, on s'establien definitivament els requisits per a la verificació dels títols universitaris oficials que habilitaven per a l'exercici professional esmentat.

L'educació primària s'estructura en el sistema educatiu espanyol com una etapa obligatòria (de 6 a 12 anys), essent la seva finalitat la contribució al desenvolupament personal, intel·lectual i social de la població escolar mitjançant els processos d'ensenyament-aprenentatge de contingut científic, matemàtic, lingüístic, social, ètic, artístic, psico-motor i tecnològic; d'aquí que els mestres d'educació primària hagin de poder implementar adequadament aquests processos, segons el que marca la Llei Orgànica d'Educació (LOE) de 2006, i per això caldrà adquirir la formació acadèmica, teòrica i pràctica que garanteixi la seva professionalització a través de la formació inicial que representa el títol.

Amb l'objecte de dissenyar un pla acadèmicament coherent i socialment pertinent, la Comissió per a l'Elaboració i Disseny (CED) del Grau en Educació Primària, constituïda amb la representació de professorat de diferents departaments universitaris (Pedagogia Aplicada i Psicologia de l'Educació; Pedagogia i Didàctiques Específiques; Filologia Catalana i Lingüística General; i, Filologia Espanyola, Moderna i Llatina) a més d'alumnes i personal d'administració

i serveis⁵, va realitzar un seguit de consultes a partir de referents externs i interns. Així, i de forma sintetitzada:

– *Referents i consultes externes:*

- Documentació escrita: el Llibre Blanc del títol de Magisteri; les diverses normatives i resolucions ministerials de l'Estat Espanyol en matèria universitària (Resolució 22012, de 17 de desembre de 2007; Ordre ECI/3857/2007, de 29 de desembre; RD 1393/2007, de 29 d'octubre); l'informe d'avaluació externa de les titulacions de Mestre, 2004, dut a terme per l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB); la *Ley Orgànica de Educación* (LOE); el Currículum d'Educació Primària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; entre d'altres.

- Consultes a la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Des dels inicis es va crear una comissió mixta entre la UIB i dita conselleria, amb l'objecte de mantenir un procés informat sobre el desenvolupament de la proposta de pla d'estudis; amb especial incidència en temàtiques com les vinculades als períodes de pràctiques externes, les competències en llengua catalana, la proposta de mencions, etc.

- Consultes a professionals de l'educació primària dels nostres centres: membres d'equips directius, tutors i tutores, mestres de distintes especialitats de primària, mestres de suport i, assessors/es de Centres de Professorat i Recursos; amb l'objecte de debatre temàtiques com competències, perfils d'actuació professional, pertinença en relació a l'establiment de mencions, organització de pràctiques externes, etc.

– *Referents i consultes internes*, a títol d'exemple, cal destacar el següent:

- Acord Normatiu de la UIB, de 2008, d'aprovació del Reglament d'Ordenació dels Ensenyaments Universitaris de Grau. S'establia la configuració de les Comissions, al temps que orientava sobre les consultes internes (períodes de difusió, alegacions, revisió i aprovació) i externes a desenvolupar durant el procés.

- Consultes a representants de departaments (Filosofia i Treball Social; Matemàtiques; Ciències Histò-

5. Seguint les indicacions establertes per part del rectorat de la UIB, d'acord amb el reglament d'ordenació dels ensenyaments universitaris de grau en aquesta universitat.

riques i Teoria de les Arts; Ciències de la Terra; i, Biologia) amb docència en els estudis d'educació primària, i que no es constituïen en membres permanents de la CED; amb l'objecte d'analitzar la proposta de competències, mòduls i possibles assignatures.

- Consultes i reunions de coordinació, de forma permanent, amb la direcció de la CED per a l'elaboració del Grau d'Educació Infantil; amb la finalitat d'acordar processos comuns, com per exemple la definició de determinades matèries, la seva temporalitat,...

5.1. BREU DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI

Pel que fa a la professió de mestre, la societat actual demana professionals qualificats que no sols sàpiguen ensenyar coneixements, sinó que en la seva forma d'ensenyar transmetin uns valors i unes actituds. Així, a grans trets, l'alumnat haurà d'adquirir:

- *Competències transversals* que inclouen competències instrumentals, personals i interpersonals i sistèmiques.
- *Competències socio-psico-pedagògiques* relacionades amb l'aprenentatge i desenvolupament de la personalitat, els processos i contextos educatius i la societat, família i escola.
- *Competències didàctico-disciplinars* relacionades amb la didàctica i els coneixements específics de les diferents àrees curriculars de primària: ciències experimentals; ciències socials; matemàtiques; educació musical, plàstica i visual; educació física; i, llengües (català, espanyol i anglès; amb l'objecte d'obtenir la competència lingüística exigida per a l'exercici de la professió de mestre/a en la Comunitat Balear, equivalent al nivell C1 en llengua espanyola i en llengua catalana; i el nivell B2, en el cas de la llengua anglesa).
- Finalment, l'alumnat també haurà d'assolir unes *competències pràctiques* relacionades amb totes les indicades anteriorment.

Aquests grans blocs competencials es treballaran en el conjunt del pla d'estudis, estructurat tal i com s'indica:

A. Blocs (3), mòduls (10) i matèries (18):

a. Bloc de formació psicosociopedagògica:

- o Mòdul d'aprenentatge i desenvolupament de la personalitat. Matèries:
 - Desenvolupament de la personalitat i processos d'aprenentatge.
 - Dificultats d'aprenentatge.
 - Audició i llenguatge.
- o Mòdul de processos i contextos educatius. Matèries:
 - Fonaments curriculars i organitzatius.
 - Bases teòriques, històriques i institucionals.
- o Mòdul de societat, família i escola. Matèries:
 - Societat i educació.
 - Societat de la informació i el coneixement.

b. Bloc didàctico disciplinar:

- o Mòdul de ciències experimentals. Matèria:
 - Ciències experimentals.
- o Mòdul de ciències socials. Matèria:
 - Ciències Socials.
- o Mòdul de matemàtiques. Matèria:
 - Matemàtiques.
- o Mòdul de llengües. Matèries:
 - Lectura i escriptura (llengua catalana i espanyola).
 - Llengua catalana.
 - Llengua espanyola.
 - Llengua anglesa.
- o Mòdul d'educació musical, plàstica i visual. Matèria:
 - Educació musical, plàstica i visual.
- o Mòdul d'educació física. Matèria:
 - Educació física.

b. Bloc de pràcticum:

- o Mòdul de pràctiques escolars. Matèries:
 - Pràctiques escolars.
 - Treball fi de grau.

B. Assignatures (70): el conjunt de matèries indicat prèviament, distribuït en un total de 70 assignatures, classificades en:

- a. Assignatures de formació bàsica.
- b. Assignatures de caràcter obligatori.
- c. Assignatures optatives, vinculades a les diferents mencions.
- d. Assignatures de pràctiques externes en els diferents cicles de l'educació primària, i altres vinculades a cada una de les mencions.

C. Mencions (7): Les diferents comissions (CED i CADE) responsables d'elaborar la proposta d'estudis, juntament amb la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, es varen mostrar d'acord en la proposta de crear mencions qualificadores, de 30 crèdits europeus (12 crèdits comuns per a tothom, i altres 18 crèdits específics de menció), en qualitat d'itineraris formatius de grau, des del disseny d'un pla d'estudis en el que s'emfatitzà la formació generalista.

- a. Menció orientació i acció tutorial.
- b. Menció suport educatiu.
- c. Menció audició i llenguatge.
- d. Menció tecnologia educativa.
- e. Menció llengua estrangera (anglès).
- f. Menció educació física.
- g. Menció educació musical i artística.

L'esmentat interès en una formació generalista promoguda per aquesta titulació, seria una de les grans diferències que presenta el títol de Grau respecte a les especialitzacions existents en els plans d'estudis anteriors; així com també el notable increment en relació al nombre total de crèdits dedicats a la realització de pràctiques externes, a partir del 3r any de la titulació.

6. SÍNTESI

Sintetitzant les aportacions realitzades en aquest article, podem indicar que la formació inicial del mestre, tant en l'etapa d'infantil com en la de primària, progressivament ve donant resposta a les demandes sorgides tant a nivell social com dels propis professionals, i en definitiva, sorgides de la comunitat educativa. D'aquesta manera, s'ha aconseguit augmentar la durada dels estudis, igualant-se a la resta de graus universitaris; oferir una formació generalitzada amb la intenció de què el mestre pugui respondre a les necessitats derivades del seu dia a dia a l'aula i en el centre en general. En aquest sentit, el pla d'estudis té com un dels eixos principals assolir les competències professionals abans indicades, a més d'apropar l'escola als processos de formació inicial, consolidant i augmentant els espais de pràctiques que permetin als futurs mestres interaccionar amb professionals de l'educació i així contribuir a un millor coneixement de la realitat escolar.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Acord Normatiu de la UIB, de 6 de febrer de 2008, d'aprovació del Reglament d'Ordenació dels Ensenyaments Universitaris de Grau (FOU 293).

ANECA (2005). Libro Blanco. Título de grado de Magisterio. Madrid: ANECA.

Currículum d'Educació Primària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Decret 67/2001 (BOIB 57/2001) i Decret 72/2008 (BOIB 92EXT/2008).

Delors J. (coord.) (1996). *La educación encierra un tesoro. Informe de la Comisión Internacional sobre la Educación para el Siglo XXI*. París: UNESCO

Informe d'autoavaluació de les titulacions de Mestre, 2004, Facultat d'Educació, UIB.

Informe d'avaluació externa de les titulacions de Mestre, 2004, dut a terme per l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB).

Ley Orgánica de Educación (LOE), 2/2006, de 3 de mayo. *Boletín Oficial del Estado*, 1063.

Ley Orgánica General del Sistema Educativo (LOGSE), de 3 de octubre de 1990. *Boletín Oficial del Estado*, 238.

Orden ECI/3854/2007, de 29 de diciembre; por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Infantil. *Boletín Oficial del Estado*, 312.

Orden ECI/3857/2007, de 29 de diciembre; por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Primaria. *Boletín Oficial del Estado*, 312.

Real Decreto 1393/2007, de 29 de octubre, por el que se establece la ordenación de las enseñanzas universitarias oficiales. *Boletín Oficial del Estado*, 260.

Resolución 22011, de 17 de diciembre de 2007, por el que se establecen las condiciones a las que deberán adecuarse los planes de estudios que habiliten para el ejercicio de la profesión regulada de Maestro en Educación Primaria. *Boletín Oficial del Estado*, 305.

Resolución 22012, de 17 de diciembre de 2007, por el que se establecen las condiciones a las que deberán adecuarse los planes de estudios que habiliten para el ejercicio de la profesión regulada de Maestro en Educación Infantil. *Boletín Oficial del Estado*, 305.

Per citar aquest article:

Adame Obrador, M. T.; & Verger Gelabert, S. (2011). La formació inicial del mestre en la Facultat d'Educació de la Universitat de les Illes Balears. *Innov[IB]. Recursos i Recerca Educativa de les Illes Balears*, 2. 88-98. Obtingut de: <http://www.innovib.cat/numero-2/pdfs/art7.pdf>